

"J

Af Lennart Jarde

eg har altid prøvet på at være til nytte..." Ordene kommer fra Stig Carlsson, som de fleste med hifi-interesse har kendt i en årrække. Visse personer, eller personligheder, er svære at beskrive. På en eller anden måde er det forkert at beskrive deres arbejdsområde eller betydning ved hjælp af en simpel etiket. Stig Carlsson er et godt eksempel. Selvfølgelig er det umuligt at vurdere hans indflydelse på svensk (eller skandinavisk) hifi gennem de sidste 30-40 år, men den er stor.

Begreber som Carlsson højtaler, "kulboksen" og Sonab dukker op fra det skjulte, og disse produkter har forandret tilværelsen for mange, og bevidstheden om hifi for en hel generation. For at høre Stigs egen version af historien, har High Fidelity besøgt ham i hans hjem i Stockholm. Vi lagde ud med at spørge om, hvorfra interessen for lyd og hifi stammer.

EN STEMME I MØRKET

Går man tilbage til Stigs barndom, er radiolytning sandsynligvis den største inspirationskilde. På grund af familiens arbejdsforhold, var han en del alene eftermiddag og aften, så radioen blev et slags supplement til familielivet. Selve interessen for lyd og lydgenivelse stammer også fra denne periode, men oprindelsen er lidt uklar.

Man kan aldrig beskyldes Stig for at springe over hvor gærdet er lavest. Så tidligt som i 1948 anskaffede Stig en 15" Altec Lansing højttaler, som blev bygget ind i et lille skab med målene 110x85x45 cm. Familiens lejlighed var dengang ikke særlig stor.

Stig Carlsson studerende dengang på Stockholms Tekniske universitet, med svagstrømsteknik som hovedretning. Allerede da, var lydgenivelse i realiteten hans store interesse. Universitetet havde gode målefaciliteter, og det gav f.eks. anledning til at Stigs Altec højttaler blev

HELE

Sveriges

CARLSSON

HVORNÅR BLIVER MAN TRENDSETTER ? KAN MAN PÅVIRKE EN HEL ALDERSGRUPPES OPFATTELSE AF HIFI? HVORDAN SKAL EN HØJTTALER LYDE? VI HAR STILLET DISSE SPØRGSMÅL TIL EN AF SVERIGES OG SKANDINAVIENS STORE HIFI-PROFILER: STIG CARLSSON.

transporteret til laboratoriets lyddøde rum for at blive målt igennem. Efter at det lille kabinet var blevet forstærket med beton, kunne Stig se nogle klare ændringer i frekvensresponsen.

Efter afsluttet uddannelse fortsatte hans kontakt med universitetet, og han blev senere førsteassistent i elektroakustik. Adgangen til måleudstyr af høj klasse, noget som dengang var både sjældent og eksklusivt, havde stor betydning og gav Stig god indsigt i forskellige målemetoder. Det er yderst få der har Stigs erfaring, når vi taler om at foretage forskellige målinger på audioudstyr.

Sitg Carlsson er vokset op med rørteknologi, og han konstruerede selv de forstærkere, som har været at finde i hans høj-

talersystemer med indbyggede forstærkere, for eksempel OA6 og den gamle "kulboks".

LYDOPTAGELSE

Men Stig Carlsson beskæftigede sig ikke alene med målinger. I begyndelsen af tresserne fik han universitetet med på at købe den nyeste af Telefunkens studiebandoptagere. For at være helt sikker på dens kvalitet, målte bandoptagerens modulationstøj, bl.a. ved hjælp af en spektralanalyse af en 2 kHz tone som supplement til de mere normale målinger. Disse avancerede måletyper, som i dag oftest laves på computerbaseret udstyr, fandtes altså allerede dengang (d.v.s. efter at Stig havde overtalt universitetet til at anskaffe det nødvendi-

ge måleudstyr!).

I den efterfølgende periode blev der lavet mange optagelser af akustisk musik, ofte kammermusik af mere moderne tilsnit. Udstyret var mono, som var det normale dengang, og en generel overgang til stereo mod slutningen af tresserne, gjorde at indspilningsarbejdet blev nedprioriteret. Men resultatet af dette arbejde eksisterer endnu, i form af et stort antal masterbånd. Optagelser, som har stor værdi som dokumentation, såvel af musikken som af kvaliteten af datidens optageprocedurer og udstyr.

DEN SANDE LYD?

Under optagelserne arbejdede Stig meget med de teknisk/praktiske aspekter. Mikrofonopstilling, optageudstyr og lignende. Målinger var som sagt baggrunden for hans valg af båndoptager, men mikrofonens placering og karakteristisk har i praksis måske endog endnu større betydning. Mikrofonernes frekvensgang var bestemt ikke ret og der var store forskelle mellem de enkelte eksemplarer.

Mikrofonens placering har afgørende betydning for forholdet mellem direkte og reflekteret lyd. Når man arbejder i mono, kan én mikrofon flyttes i både bredde, højde og dybde i forhold til det ensemble, som skal optages. Her spiller også rummet en rolle, og nogle rum er, grundet udformning, byggemateriale, efterklangforhold og lignende, meget vanskelige at arbejde i. En optagelse i stereo, som Stig kun eksperimenterede med mod slutningen af tresserne, gør bestemt ikke problematikken mindre, da man nu også kan variere de to (somme tider mange!) mikrofoners indbyrdes placering og vinkling. Den dag i dag oplever Stig (som vi andre, red.) mange optagelser, hvor de rent tekniske aspekter af gengivelsen ikke er tilfredsstillende. Nej, optagelse af akustisk musik har aldrig været nogen nem opgave.

HØJTTALERFILOSOFI

Når vi tager hul på emnet højttalere og dertil hørende målinger, er der ikke plads i denne artikel (eller i hele bladet!) til at gøre

Stig Carlsson lytter i sin favorit-lænestol. Højtalerne og CD-delen af Stigs anlæg. CD'en (Proceed) og forforstærkeren (Mark Levinson) fabrikeres begge af Madrigal. Disse er ikke Stigs egne, men han låner dem indtil videre. Effektførstærkerne er skjult i det højre hjørne, og kan ikke ses på billedet. De kommer fra NAD, og Stig er meget glad for dem. Billedet på væggen forestiller - som alle nok kan se - Stig Carlsson.

Stig Carlsson har ofret en mindre formue på måleinstrumenter! Danske Brüel & Kjør har fået deres bid af kagen, som det ses på de mange kasser med den karakteristiske, grågrønne farve. Disse instrumenter har, foruden deres høje præcision, den fordel at de ikke er til at slide op!

rede for alle Stigs visdomsord. En kort gennemgang inkluderer naturligvis kendte procedurer, med sinussignal for bl.a. frekvensgangs- og forvrængningsmålinger. Lyserød støj bruges i lytterrummet sammen med et meget selektivt (smalt) båndfilter for at kontrollere lydtrykket i hele audioområdet. Når vi fortsætter med nogle mere generelle træk, så er det hans hovedopfattelse, at målinger på en højttaler skal ses i sammenhæng med hvordan den bruges! Måling af en højttalers frekvens-

gang i lydødt rum er fint for at afsløre visse ting, men dette siger ikke så meget om, hvordan den samme højttaler lyder i en normal dagligstue. Det typiske forhold her er, at man får mere bas og mindre diskant.

Oplevelsen af Stig Carlssons højttalere som lysere end andre konstruktioner, hænger sammen med at mange andre højttalere er designede efter lidt anderledes kriterier. Men alt kan ikke forklares med målinger på dette eller hint. Et diagram er en klar forenkling af virkeligheden, alle

Den digitale samling kan heller ikke kaldes underdimensioneret!

